

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

IN MEMORIAM IVAN TABAKOVIĆ

(1898—1977)

Néhány héttel ezelőtt az új-belgrádi Modern Művészeti Múzeumban megnyílt az Ivan Tabaković életművét bemutató kiállítás; jelenleg a zágrábi közönség tekintheti meg, majd az újvidékieknek lesz alkalmuk látni. Ez volt a művész kívánsága: azokban a városokban mutassák be alkotásait, ahol életét töltötte. Az újvidéki megnyitóra Tabaković már nem jön el. Június 28-án örökre lehunyta szemét. Mindent meglátó, mindent másképp látó, a jelenségek, dolgok velejét látó szemét. Képei, alkotásai láthatók, látjuk őket, a jövődő nemzedékek is látni fogják, csak az alkotójuk alussza már örök álmát. Íme az örökkévalóság: az alkotásé és az álomé. Talán ezt a titkot is kutatta Tabaković, mint megannyi más titkot, képein is. Titokzatos képcin, melyeken a dolgok lényegének üzenetét is ki akarta fejezni, s melyek a több évtizedes pályafutás alatt állandóan közelebb kerültek a művészi tökélyhez: színeket, vonalakat, technikát, látószöveget változtatott, a mélységeket, a lényegyet, az értelmet kereste, azt, ami megmarad, kutatta az újat, a kifejezőbbet.

Tabaković élete — Budapesten, Zágrábon, Belgrádon, Párizson, Újvidéken, Belgrádon át vezetett útja — a fáradhatatlan alkotó, a szenvedélyes kísérletező, az önzetlen nevelő élete. Egy úttörő élete. Nem tudom, leírják-e majd róla a szót, de azt hiszem, igazi avantgarde művész volt: sohasem visszakozott, mindig elégedetlen volt avval, amit tett, mindig újat akart, mindig előretört. A nemes szellemi kalandtól sem riadt vissza. Sőt kereste, belevetette magát. Egy fejezetet jelent a szerb, a jugoszláv, s egyszer majd megállapítják: az európai művészetben.

Amilyen elérhetetlen a tökéletesség, oly felfoghatatlan, hogy nincs többé közöttünk a művész. Alkotásai azonban velünk vannak a képtárakban, tárlatokon. S ott vannak rajzai Ady versei között — az Ős Kaján kristálypohara, a Disznófejű Nagyúr vigyorgó pofája, a Nyár-éjszaka csillagköde —, ott vannak kollázsai Gobby Fehér Gyula Kenyér című regényének lapjain. De folytatás nincs: a Kalemegdan fának koronájára, a Száva torkolatára néző műteremben többé nem születnek új világok, nem vonul rend a káoszba. A ceruzákra, tollakra, ollókra rászáll a por, érintetlenek maradnak a papírlapok, csak egy vékony szürke porréteg fedi be őket lassan, olyan szürke por, mint a hamu.

Ivan Tabaković lehunyta szemét. Ő, akit csak az élet érdekelt, a nihilbe zuhant. De győzedelmeskedett is felette, mert festményeit, rajzait, kollázsait nézzük, látjuk. S bennük Őt.

TOMÁN László

Újvidék, 1977. VI. 29.